

גביש יהודה ז"ל

בן יונה ויעקב

נולד בחדרה

ב-י"ז בתמוז תרפ"ז, 17/7/1927

נפל בפעילות מבצעית בליל הגשרים

ב-י"ח בסיון תש"ו, 17/6/1946

בתקופת המאבק בשלטון הבריטי

שרת בפלמ"ח

יחידה: הגדוד הראשון - "העמק"

מקום נפילה: גשר אכזיב

באזור: הגליל

נקבר בקבר אחים "יד ליד" בחוף אכזיב

הותיר הורים ושני אחים

גביש יהודה ז"ל

בן 19 בנפלו

קורות חיים

בן יונה ויעקב. נולד בי"ז בתמוז תרפ"ז (17.7.1927) בחדרה.

בבית חונך על ערכי תנועת העבודה וספג את אוירת בניין הארץ. למד בבית החינוך לילדי עובדים ע"ש ארלוזורוב במושבה והיה חבר בתנועת "הנוער העובד". מוריו מספרים עליו שהיה בעל נפש רגישה ומסור לחבריו, נטה לוויכוחים בנושאים הלאומיים והחברתיים, גילה בהם עירנות ומידת השכל הישר. בתום לימודיו בבית החינוך יצא להמשך לימודים בבית-הספר המקצועי "מקס פיין" בתל-אביב במגמת החשמל.

לאחר שנה נאלץ להפסיק את לימודיו מסיבות כלכליות וחזר לחדרה. שם החל לעבוד בבית-מלאכה לתיקוני רדיו והמשיך גם לפעול בתנועת "הנוער העובד". אחר כך יצא לסמינר מדריכים ונשלח להדריך בסניף התנועה ברמת-גן. בן דב הצטרף לגרעין ההכשרה "שדמה" של חניכי התנועה מתל-אביב ושכונת בורוכוב, שעשו את שנתם הראשונה בגינוסר, שם התגייסו לפלמ"ח.

מספרת חביבה, חברתו לגרעין: "זוכרת אני את בואו לקבוצה. גבוה, בהיר ובת-צחוק נעימה על שפתיו. קליטתו היתה קשה, התלבט הרבה ולבסוף התגבר ונשאר". חברי הגרעין עברו אחר-כך ליגור במסגרת פלוגה א' בגדוד הראשון של הפלמ"ח. ביגור "נשא בנאמנות בעול, בנכונות רבה ובענווה, היה פעיל בוועדות ודרש פעילות גם מאחרים", אף נתן את דעתו לאירגונו של גרעין-הכשרה צעיר יותר. בתחילת שנת 1946, עם הצטרף גרעין ההכשרה לקיבוץ רביבים, הוחלט להשאיר את יהודה במסגרת "האחוזים" לפלמ"ח. יהודה היה נסער עקב החלטה זו אך קיבל את הצו, נשאר ביגור, מקום שם סיים קורס מפקדי כיתות והדריך

גביש יהודה ז"ל

בגדוד הראשון.

אור לי"ח בסיון תש"ו (17.6.1946) נערך מבצע "ליל הגשרים" שבמסגרתו יצאו יחידות פלמ"ח לפוצץ אחד-עשר גשרי כבישים ומסילות ברזל בשמונה מקומות בארץ, על מנת לנתק מן הארצות השכנות. יהודה יצא עם יחידת פלמ"ח לפוצץ שני גשרים, גשר הרכבת וגשר הכביש, שנטו על נחל אכזיב. היחידה נתקלה באש שירו נוטרי הגשרים וארבעה-עשר לוחמים נהרגו: שלושה עשר מתוכם, ויהודה ביניהם, נהרגו כשהאש פגעה בחומר הנפץ שנשא אתם וגשר הרכבת נהרס על הלוחמים שתפסו מחסה בין עמודיו. בן 19 היה יהודה בנופלו. הוא הובא למנוחת עולמים בקבר אחים בבית העלמין בחיפה. הניח הורים ושני אחים.

ארבעה ימים לפני העלמו היה לאחרונה בבית. בא לפנות ערב, עייף ורצוף, ולמרות הכל עבר והסתכל בכל פינה, כאילו רצה לספוג לתוכו כל פרט מהנעשה. כל כך נרגש היה עד שלא יכול היה להוציא הגה מפיו. לבסוף אמר: "מאושר אני שיש לי בית כזה". עוד באותו ערב היה מלא תקווה לחזרתו הקרובה הביתה.

בשנת תשכ"ח (1968) הועברו עצמותיהם של י"ג חללי הפעולה לקבר שנכרה בלב האנדרטה שהוקמה לזכרם במקום נפילתם, בחוף אכזיב.

פרקי חייו וגבורתו הונצחו בחוברת שיצאה לאור בקבוצת רביבים בסיון תש"ז, בחלוף שנה מיום הנפילה ; בחוברת מס. 53 של פרסומי הפלמ"ח, סיוון תש"ז, בשם "לזכר הי"ד שהלכו ולא שבו" ובספר "בכל מאודם" - יד לבני חדרה.

יהודה גביש

נ ולד בחדרה. בבית חונך על ערכי תנועת העבודה וספג את אווירת בניין הארץ. למד בבית החינוך לילדי עובדים ע"ש ארלוזורוב במושבה והיה חבר בתנועת "הנוער העובד". מוריו מספרים עליו שהיה בעל נפש רגישה ומסור לחבריו. נטה לויכוחים בנושאים הלאומיים והחברתיים, גילה בהם עירנות ומידת השכל הישר.

בתום לימודיו בבית החינוך יצא להמשך לימודים בבית הספר המקצועי "מקס פיין" בתל-אביב במגמת החשמל. לאחר שנה נאלץ להפסיק את לימודיו מסיבות כלכליות וחזר לחדרה. שם בחר לעבוד בבית מלאכה לתיקוני רדיו והמשיך גם לפעול בתנועת "הנוער העובד". אח"כ יצא לסמינר מדריכים ונשלח להדריך בסניף התנועה ברמת-גן. בן 17 הצטרף לגרעין ההכשרה "שדמה" של חניכי התנועה מתל-אביב ושכונת בורוכוב, שעשו את שנתם הראשונה בגינוסר, שם התגייסו לפלמ"ח. מספרת חביבה, חברתו לגרעין: "זוכרת אני את בואו לקבוצה. גבוה, בהיר ובת צחוק נעימה על שפתיו.

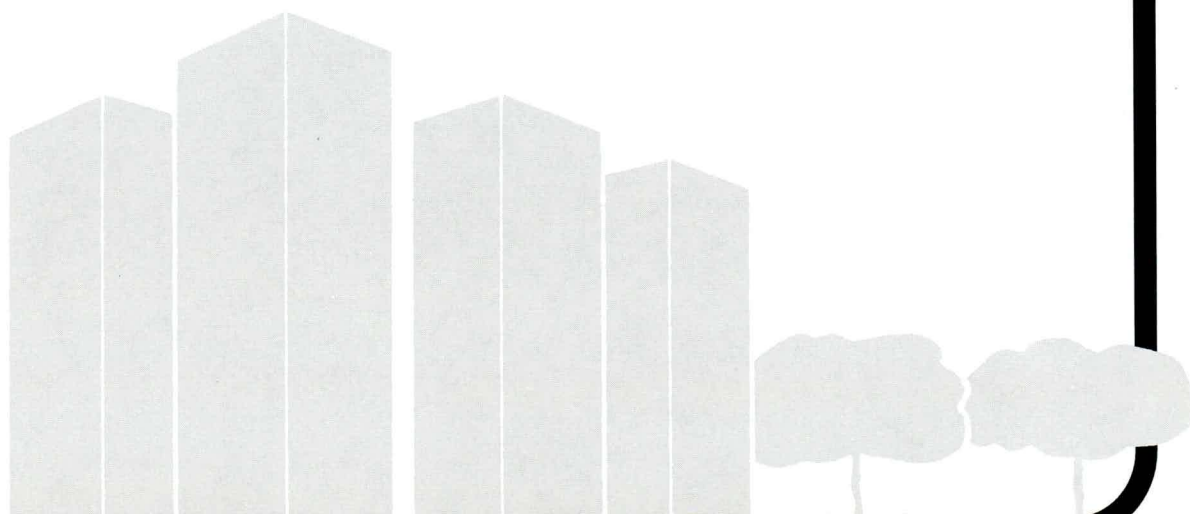
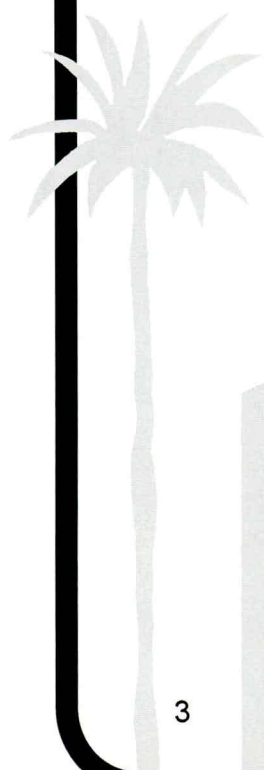
יהודה גביש

קליטתו היתה קשה, התלבט הרבה ולבסוף התגבר ונשאר".
חברי הגרעין עברו אח"כ ליגור במסגרת פלוגה א' מן הגדוד הראשון של הפלמ"ח. ביגור "נשא בנאמנות בעול, בנכונות רבה ובענווה, היה פעיל בוועדות ודרש פעילות גם מאחרים", אף נתן את דעתו לאירגונו של גרעין הכשרה צעיר יותר.
בתחילת שנת 1946, עם הצטרף גרעין ההכשרה לקיבוץ רביבים, הוחלט להשאיר את יהודה במסגרת "האחוזים" לפלמ"ח. יהודה היה נסער עקב החלטה זו אך קיבל את הצו, נשאר ביגור, מקום שם סיים קורס מפקדי כיתות והדריך בגדוד הראשון.
אור לי"ח בסיון תש"ו (16/17.6.1946) נערך מבצע "ליל הגשרים" שבמסגרתו יצאו יחידות פלמ"ח לפוצץ אחד עשר גשרי כבישים ומסילות ברזל בשמונה מקומות בארץ, על מנת לנתקה מן הארצות השכנות. יהודה יצא עם יחידת פלמ"ח לפוצץ שני גשרים, גשר הרכבת וגשר הכביש, שנטו על נחל אכזיב.
היחידה נתקלה באש שירו נוטרי הגשרים וארבעה עשר לוחמים נהרגו: שלושה עשר מתוכם, ויהודה ביניהם, נהרגו כשאש

יהודה גביש

פגעה בחומר הנפץ שנשאו אתם וגשר הרכבת נהרס על הלוחמים
וקבר את שתפסו מחסה בין עמודיו. בן 19 היה יהודה במותו.
הוא הובא למנוחת עולמים בקבר אחים בבית העלמין שבחוף
הכרמל. הניח הורים ושני אחים. בשנת תשכ"ח (1968) הועברו
עצמותיהם של י"ג חללי הפעולה לקבר שנכרה בלב האנדרטה
שהוקמה לזכרם במקום נפילתם.
פרקי חייו וגבורתו הונצחו בחוברת שיצאה לאור בקבוצת
רביבים בסיון תש"ז, בחוברת מס' 53 של פרסומי הפלמ"ח,
חודש סיון תש"ז בשם "לזכר הי"ד שהלכו ולא שבו."

From: rona tiram [mailto:rona_ti@walla.com]
Sent: Monday, January 18, 2010 1:10 PM
To: go436@gavisho.com
Subject: ביד לבנים חדרה "פגישה, חצי פגישה מבט אחד מהיר"

שלום עופר,

שמחתי להכיר אותך ביעף היום. אין מקריות...

אודה על קבלת מידע אודות קבלת מידע אודות משפחת גביש ויהודה והקשרים והגשרים וכל מידע שיכול להעשיר את הידע של תלמידי בתי הספר החל מכתות ד' ועד כתה י"ב.

תלמידי בית ספר תיכון חדרה עושה עבודת חקר חובה במסגרת שיעורי של"ח אודות חללי חדרה, פרוייקט משותף בין יד לבנים חדרה ובית הספר והמורים לשל"ח. הילדים תמיד מתלוננים כי החומר אודות חללים ותיקים יותר דל לעומת החללים ה"חדשים", וקשה להם למצוא קרובי משפחה, תמונות, מכתבים וכו'.

חלק גדול מעבודת יד לבנים חדרה הוא איסוף תיעוד קורות חייהם של החללים. כל מה שנוכל לאסוף לדורות הבאים - יבורך ויהווה מקור מידע חשוב לתיעוד החללים והקמת מדינת ישראל - נושאים שנלמדים באופן שטחי בלבד בבתי הספר.

http://newmail.walla.co.il/ts.cgi

21/01/2010

FW: "פגישה, חצי פגישה מבט אחד מהיר" ביד לבנים חדרה

[ערוך]

שולח: Ofer Gavish <go436@gavisho.com> [הצג כל ההודעות]

תאריך: יום רביעי, 20 בינואר ב- 14:09

אל: ישעיהו תמר גביש <gavishy@kyiftah.org.il>, דב חיה גביש <dovgavish@huji.ac.il>, ריקן

העתק: רונה תירם <rona_ti@walla.com>, ריקן

image001.jpg (5K)

לא נמצאו וירוסים

שלום לכם.

ביום שני הופעתי בבית כנסת בחדרה, קדם לכך ביקור מקרי בבית יד לבנים.

רונה תירם, ביקשה ממני לספק לה מידע על ליל הגשרים.

אמרתי לה שהמידע המעודכן ביותר נמצא אצל אבי ודודי.

אנא צרו איתה קשר וראו מה נחוץ לה.

העתק: רונה תירם

בברכה

אשח

אשמח אם תכנסו לביקור באתר שלי www.gavisho.com

=====

עפר גביש - אירועי זמר עברי, טיולים מזמרים, שמחות משפחתיות, ערבי סיפור ושיר

יפתח, ד.ב.מרום הגליל, 13840, 04-6952662, go436, 050-7246608
@gavisho.com, אתר: www.gavisho.com

דואר נכנס (2523)

טיוטות (20)

דואר יוצא

ספאם

סל אשפה

תיקיות שלי

citizenship

mommy

(4) nice

(16) rona

(1) work

אהרון קמינגר (4)

אורה

אחד העם

גבי

גרשון (1)

הנוער זוכר (8)

ועד יד לבנים (2)

ורד כהן (32)

זהבה (10)

חשבונות טלפון ועוד

חשוב לשמור (7)

יעל (1)

לימודים (11)

לקרוא שוב (3)

מעדן ומאורי (1)

סיסמאות (1)

קולמן (7)

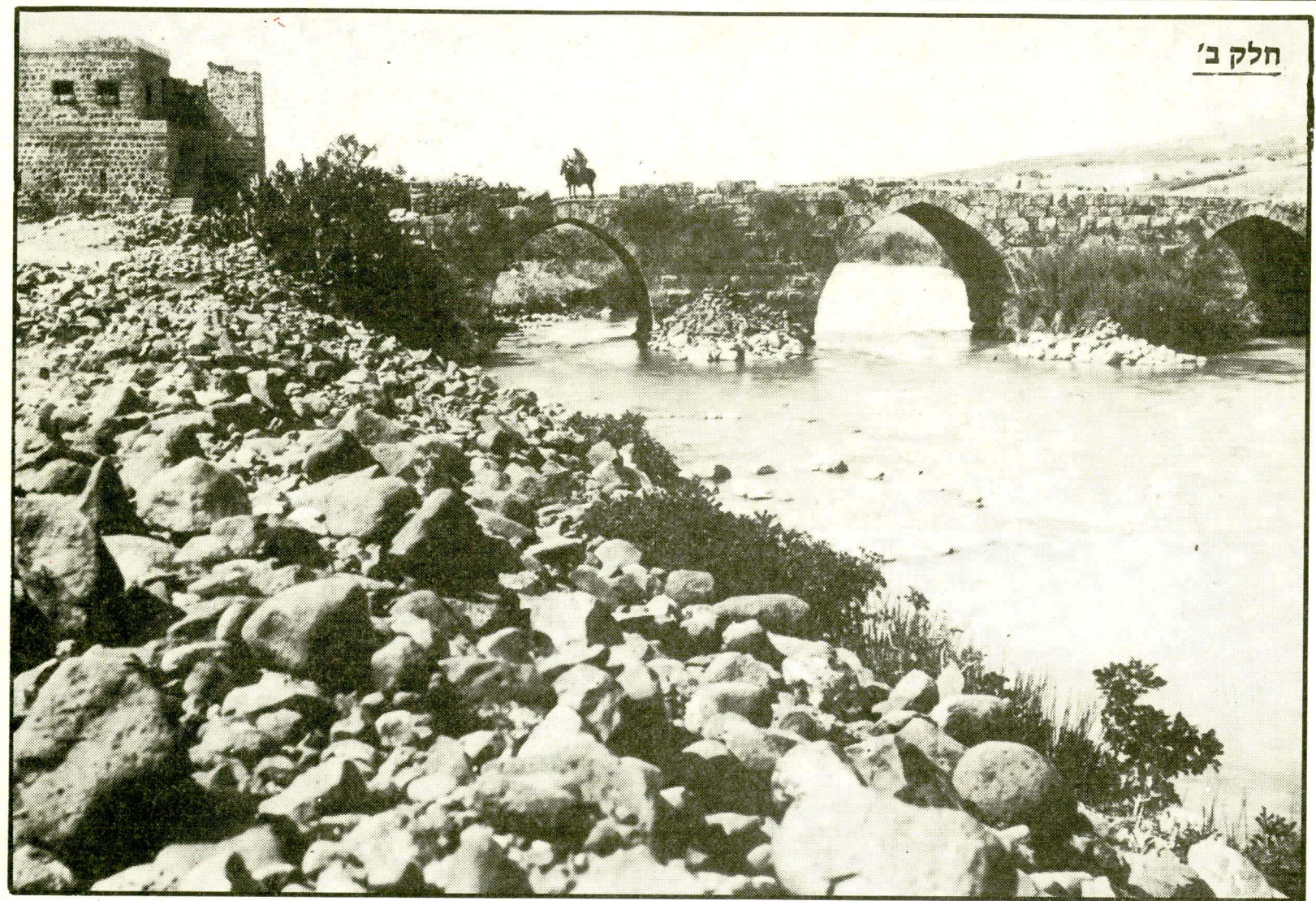
תמונות (1)

תרגומים

אנשי הקשר

יומן

חלק ב'

גילגוליו של גשר - גשר בנות יעקב כפי שצולם ב-1912 (מאוסף הארכיון הציוני).

מאת: דב גביש

ליל הגשרים

גשר שיח חוסיין

הגשר נטוי על הירדן בכביש בית-שאן - אידיב, כשני קילומטרים מזרחה לקבוץ מעוז חיים וכשבעה קילומטרים מזרחה לעיירה בית-שאן. אורכו 30 מ' ורוחבו 5 מ. הגשר נשמר בזמנו על-ידי משטרת ארץ-ישראל המנדטורית מצדו המערבי ועל-ידי הלגיון הערבי מצדו הירדני. המסע אל הגשר ממעוז-חיים היה קצר. הוצבה חסימה על כביש ובויים מיקוש בעזרת קופסא ותפח. גם קו הטלפון נותק. הכח פנה צפונה ונכנס אל תוך "גאון הירדן" על-מנת להגיע אל הגשר מצפון, בהסתר הצמחייה הסבוכה ותוך ניצול רעש מי הירדן. הגשר ניתפס מבלי שהוקי פים הבחינו בהם ורק לאחר שהותקן המטען ופתיל ההשהייה הופעל ניצטוו השומרים להסתלק בטרם יתפוצץ הגשר. הגשר פוצץ בפאתו המערבית שקרסה אל המים וכך נותר במקום גם כאשר נבנה מעליו גשר חדש. גורלו של הגשר

החדש לא היה שונה מפני שפוצץ גם הוא בפברואר 1948 על-ידי יחידה אחרת מגדוד העמק של הפלמ"ח, אשר יצאה גם היא ממעוז חיים.

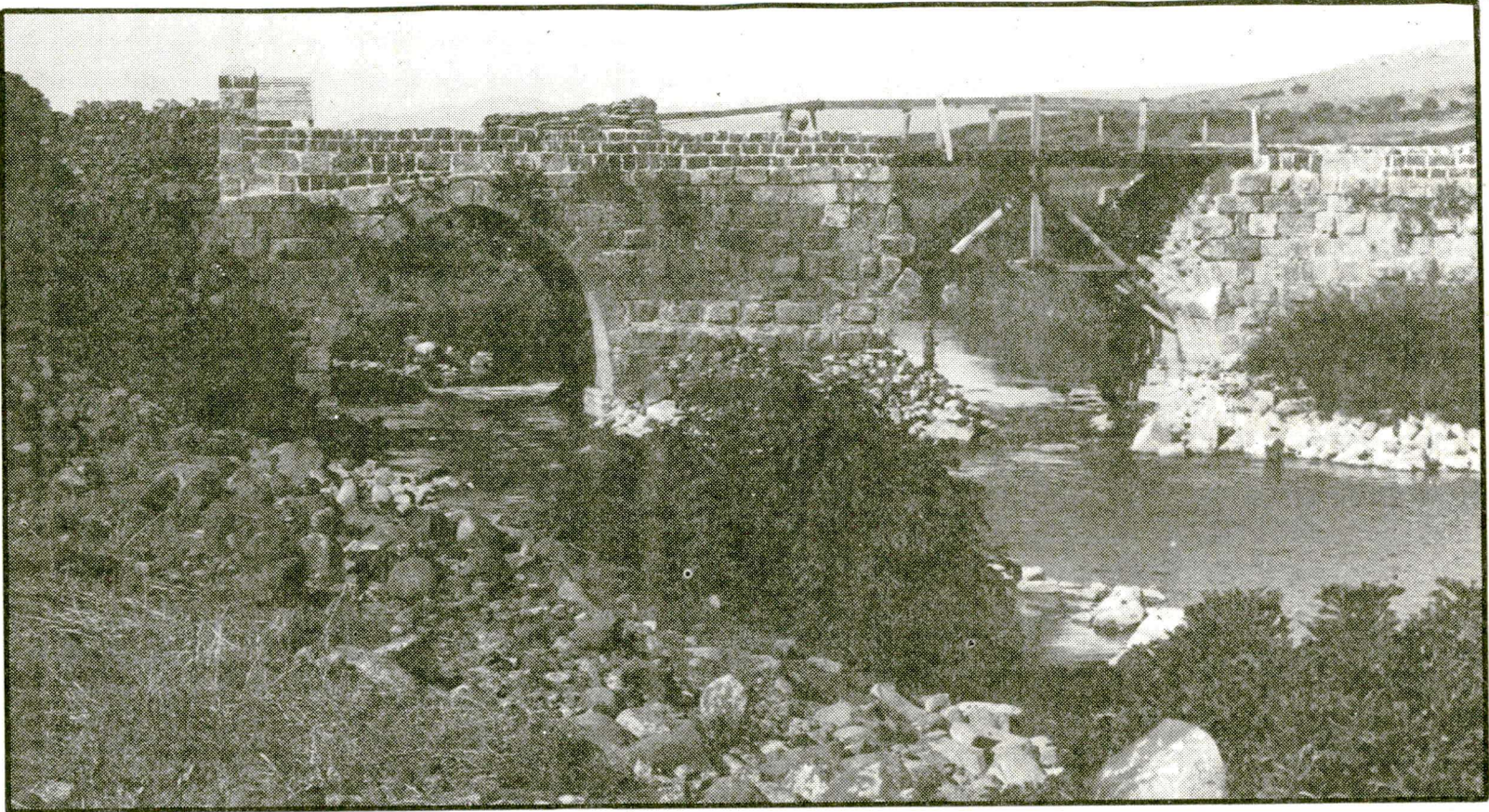
הגשר פוצץ והכח נסוג אל חמדיה, מרחק של כשמונה קילומטרים. על-מנת לטשטש את עקבותיו נכנס הטור בדרכו אל תוך בריכות הדגים שבעמק. נתיב הבריכות הכביד על ההול-כים ומחשש שלא יגיעו עד שחר אל חמדיה החליטו לפנות ולחזור אל מעוז-חיים. כנראה שטשטשו העקבות היה טוב מפני שהבריטים לא חשדו כלל כי מפוצצי הגשר נמצאים בקיבוץ ולא נערכו בו חיפושים.

גשר דמיה

הפעולה בגשר דמיה היתה אולי המורכבת מכולן, מפני שהגשר מצוי בלב איזור ערבי ובסביבה

שוקקת בדווים. היישוב היהודי הקרוב ביותר היה במרחק של כ-35 ק"מ, במבואות הדרומיים של עמק בית-שאן ולכן דרושה היתה תשומת-לב מיוחדת לתכנון הגישה והנסיגה בטווח הזה. עוד בסוף אפריל, במסווה של טיול תמים במונית מבית-שאן אל בית-העברה, יצא סיור מוקדם של פלמחאים מקיבוץ עין-שמר, לבדוק את הגשר ולתכנן את המבצע.

הגשר נטוי על הירדן, כשני קילומטרים מדרום לשפך נחל יבוק (ואדי זרקה) אל הירדן, במקום מעבר עתיק ימים העולה ממנו צפון-מערבה בנחל תירצה, אל הרי השומרון. ערב הפעולה יצאה היחידה במונית ובמשאית מקיבוץ שריד. כלי הרכב נשארו לעמוד על הדרך, סמוך לצומת הג'יפתיק, מכאן יצא הכוח ותפס את הגשר ללא הפרעה - בלי שיעירו את שומריו. בשעת התקנת הגשר לפיצוץ הופתעו האנשים על-ידי ערבי שניסה לעבור במקום וסרב להישמע להם (המשך בעמוד הבא)

גשר בנות יעקב, שנהרס על-ידי הצבא התורכי בנסיגתו מארץ ישראל בשנת 1918 (מאוסף ארכיון כתר).

(המשך מהעמוד הקודם)

שלבטח היו הבריטים מחפשים בו את החבלנים. הכח התאמן בבית-הערבה וממנה יצא למשימה, אך בשום אופן לא יכול היה לחזור אליה. לפיכך נקבע שאם לא תופרע נסיגתו על-ידי הבריטים, יהא עליו לעבור במשך יומיים את מדבר יהודה ומצוקיו עד שימצא מקלט ברמת-רחל. הבחורים יצאו אל הגשר במשאית וכארבעה קילומטרים לפניו, ליד מנזר יוחנן המטביל, ירדו והחלו להתקדם בגלג דרך סבך גאון הירדן. הכביש בין הגשר ליריחו נחסם וקו הטלפון נותק על-ידי חוליית "מסתערבים". תוך כדי ההתקדמות אל הגשר, סמוך לנקודת ההערכות נגלה הכוח ונפתח עליו אש, שלא מנעה ממנו לפעול ואף להשיב באש. הגשר פוצץ כמתוכנן. מיד בתום הפעולה הקצרה נסוג הכח אל המשאית ובדרכו החביא את הנשק בבריכת דגים של הקיבוץ, המשיך בנסיעה אל מעגן הסירות של קליה ומשם יצא בשיט אל מדרום לעין-פשחה. עם שחר יצאו

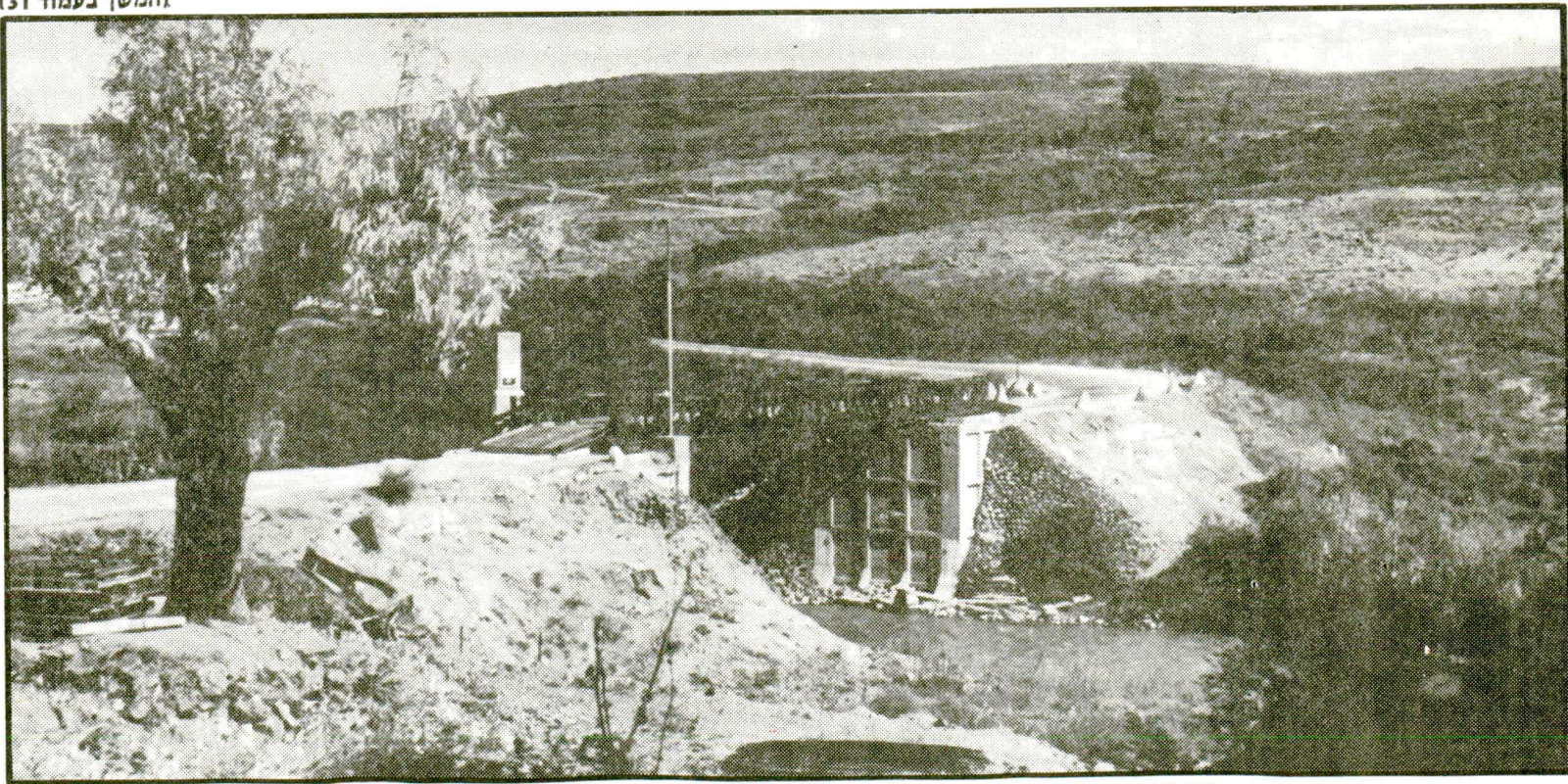
(המשך בעמוד 31)

ען, הופעלה המלכודת ופוצצה את הגשר על קצין החבלה. נהג המונית היה היחידי שלא חזר לביתו במשך כשנה וחצי מפני שמספר היהיו של המונית הסגיר את זהותו והיה מבוקש כמעט עד לתום תקופת המנדט הבריטי.

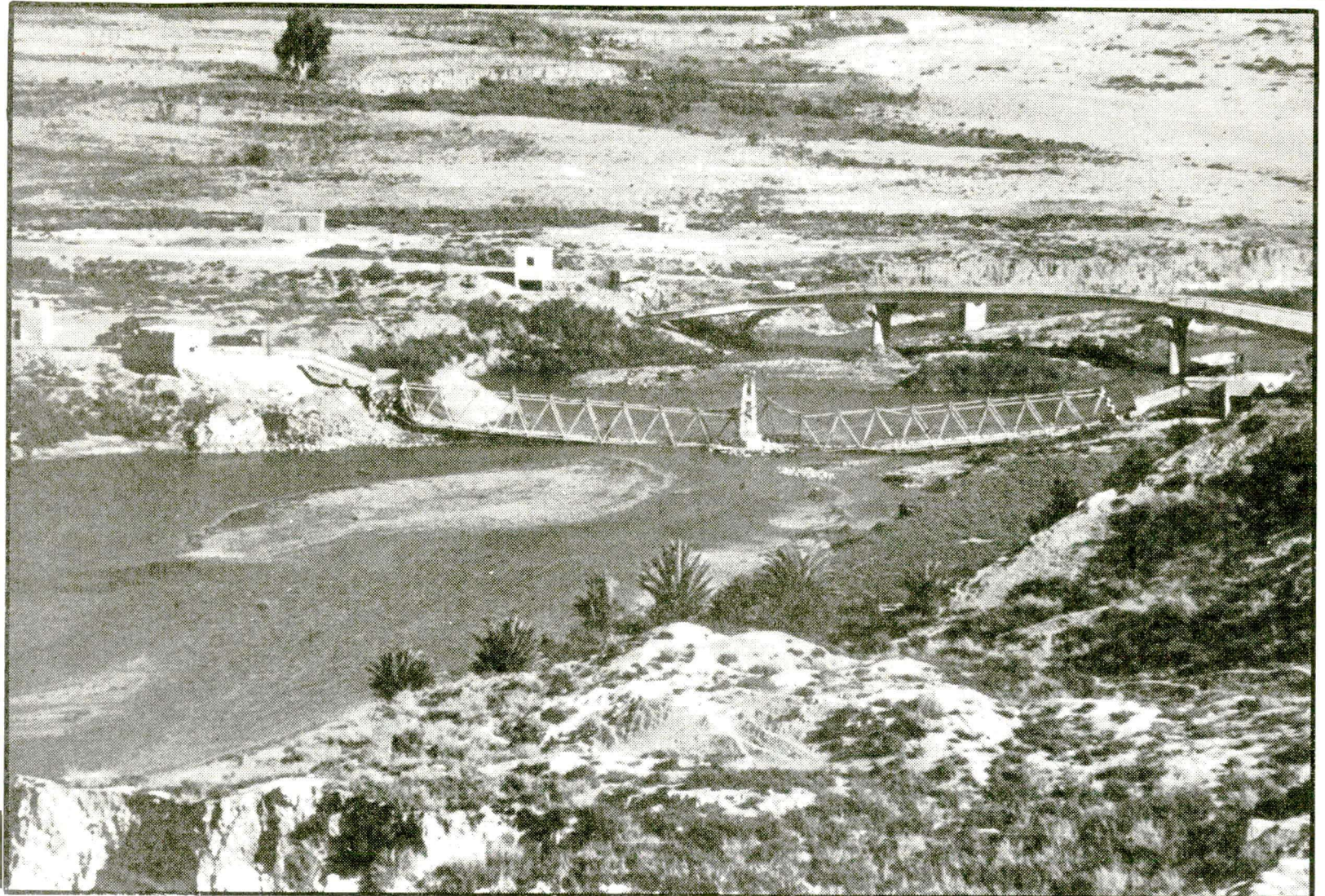
גשר אלנבי

מי שמחפש כותרות מיוחדות יוכל לומר שלפי צוץ גשר אלנבי היתה משמעות מדינית, מפני שניתק את דרך המלך בין שתי בירות: ירושלים ורבת-עמון. כיאה למעבר בינלאומי, נשמר הגשר על-ידי זקיפים ובסביבתו המיידית היו תחנות משטרה, בית-מכס ומבנים נוספים שהיתה בהם נוכחות מתמדת ושמירה. לפיכך תיירגל הכוח תוכנית לפיה צריך היה להרוס את הגשר תוך שלוש דקות למקרה שיתגלה. היה צורך לתת את הדעת גם על בטחונה של בית-הערבה, הישוב היהודי בכל האזור ובסיס חשוב של הפלמ"ח,

לאחר מאבק קצר, שבו נפצעו שניים, עלה בידם לפגוע בו ולשתקו. מאחר שעל הכוח היה להת-רחק מן המקום בהליכה ובנסיעה ממושכת הותקן בחומר מנגנון השהייה. ומאחר שלא ניתן היה לחזור למקום במקרה שהמנגנון יכויב צורפה לו גם מלכודת, שאמורה היתה להפעיל את המטענים אם מישהו ינסה לפרק אותם. באותה שעה עבר סיור בריטי על הדרך הראשית, ראה את כלי הרכב, אך הסתפק ברישום לוחיות הזהיו שלהם. החבלנים חזרו אל הרכב ויצאו בנסיעה חזרה צפונה. במבואות עמק בית-שאן שמעו קול פיצוץ עז, אלא שזה בא מגשר שיח' חוסיין. מחשש לסגירת הכבישים, נפרדו האנשים מכלי הרכב והגיעו ברגל אל קיבוץ מסילות, והנהגים נסעו ברכבם אל בית השיטה. למחרת התברר שאכן מנגנון ההשהייה לא פעל ועם שחר נגלה הגשר לצבא בכל הדרו על כל מטעניו. כאשר קצין הנדסה בריטי ניסה לפרק את המט-

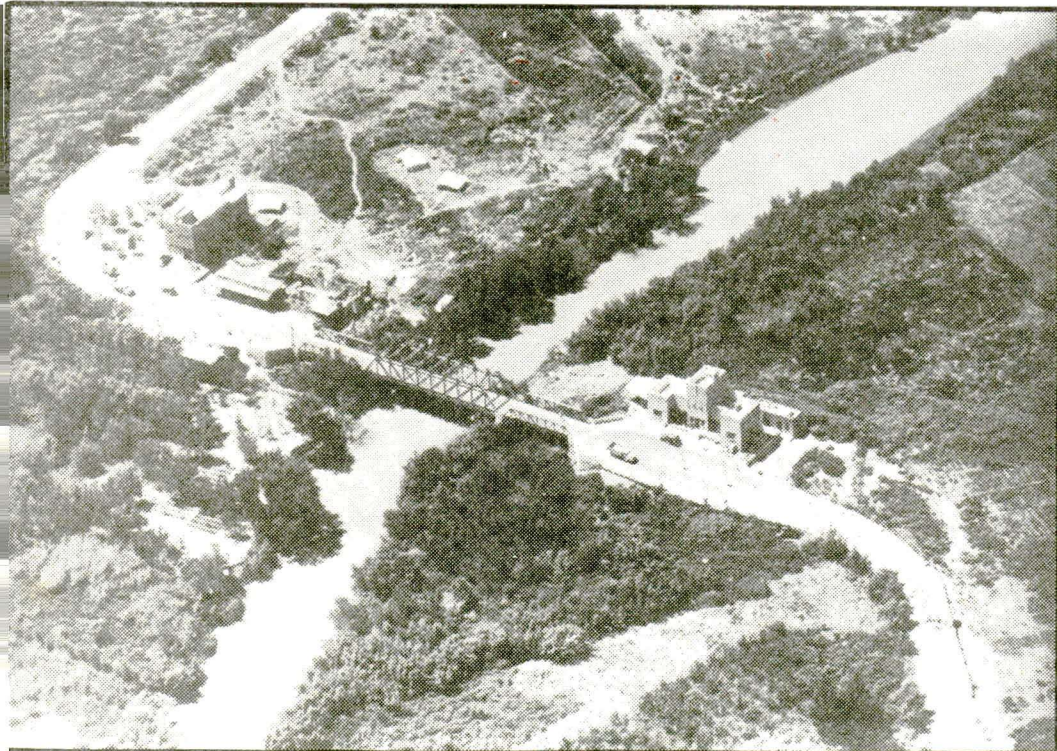

גשר בנות יעקב כפי שצולם בשנת 1949. הגשר שניבנה לאחר שפוצץ בליל הגשרים 16.6.46 ופעם נוספת ב-11.1.48 (מאוסף הארכיון הציוני).

(המשך מעמוד 26)

גשר דמיה. הדרומי, זהו הגשר שפוצץ בליל הגשרים. הצפוני, הגשר החדש שנבנה לאחר הפיצוץ (מארכיון כתר, צילם עמיקם שוב)

גשר אלנבי - ניצב שמאל ארץ-ישראל, מימין הממלכה ההאשמית. צילום אוויר משנת 1945 (מארכיון תצ"א המוחלקה לגיאוגרפיה ירושלים).

הבחורים למסע הרגלי תחילה דרומה, אל מקום מיסתור בצמחיית עין-תריבה. לעת ערב יצאה הקבוצה בדרכה הקשה אל רמת-רחל. היה עליהם לעבור את מדבר יהודה במעלה תלול וארוך, מעלה בן 1200 מ', שאורכו 40 קילומטר. מלכתחילה תוכנן המסע למשך שני לילות, אך בכוח הרצון והודות לכושרם הגופני, עלה בידם לעבור את הדרך בו בלילה ועם בוקר נכנסו אחד-אחד בשערי הקיבוץ.

גשרי עזה

גשרי עזה הם צמד גשרים (גשר מסילת-הברזל וגשר הכביש), הנטויים זה לצד זה על נחל הבשור, הוא נחל עזה, כשמונה קילומטרים מדרום לעיר. גשר הרכבת נושא על עמודים מעל לאפיק הנחל ואילו גשר הכביש לא היה אלא גשר אירי הסלול על פני הקרקע. שני הגשרים היו סמוכים למחנות צבא בריטיים ונשמרו דרך קבע על-ידי זקיפים. הגישה אל הגשרים לא היתה קלה מפני שהאיזור היה מישורי וחשוף מצמחיה ועל הכח היה להגיע אליהם ללא מיסתור. החבלנים, חברי הכשרת נען, יצאו אל הגשרים במשאית מקיבוץ בארות-יצחק, ולאחר כברת דרך ירדו ממנה והמשיכו ברגל. בהגיעם אל המטרות הציבו חסימה, ניתקו את קו הטלפון ובאותה שעה החלה גם פעולת הסחה בדיר-סנייד, הסמוכה ליד-מרדכי, שריתקה את תשומת הלב ומשכה את תיגבורת הצבא אל המחנות שבאיזור. גם נוטרי יד-מרדכי נתנו יד למבצע כאשר הזמינו אליהם למסיבה את קציני משטרת עזה וקציני הצבא מהאיזור, על-מנת שייעדו ממקומם בעת הפיצוץ.

כשהגיעה היחידה אל הגשרים הופתעה להתקל במכשול שלא זוהה בעת הסיוור המוקדם, כאשר ניסתה לעקפו התגלתה לעיני הזקיפים שפתחו מיד באש. בחסות אש החיפוי הונח חומר הנפץ בשני הגשרים; גשר הכביש פוצץ ראשון ואילו בגשר הרכבת לא ארע דבר. החבלן חזר אל בין עמודי הגשר ומצא נתק בפתילים. הוא תיקן את החיבורים, הפעיל מחדש את המטען וגם הגשר השני פוצץ. הדרך בחזרה היתה ארוכה, כדי

לא לעורר חשד כלפי הישובים היהודיים שבאיר-זור. היחידה נסוגה במסע מזוזו בן ארבעים קילומטר, תוך שש שעות בלבד, עד לדורות ורוחמה, ומשם במשך היום יצאו הבחורים והתפזרו איש איש למקומו.

יומן המבצעים

הבריטים הנבוכים התקשו לעכל את היקף הפעולה ואת מלוא ניוזקה, אמנם בדוחות פנימיים הם ניסו להמעיט בהיקף ההרס, אך לא

במשמעותו. הנציב העליון הודיע ב-5 ביולי למשרד המושבות, שמעשה החבלה התקבל ביישוב היהודי בהערצה ורואים בו הפגנה כנגד בווי לדעת אנשי היישוב תידרש הרבה יותר מדיוויז אחת בארץ-ישראל, אם תעוכב הוצאתן לפועל של המלצות הועדה האנגלו-אמריקנית. באותו מסמך נאמר גם שנפגעו רק שבעה גשרים ובתוכם כל הגשרים על הירדן. האבדות היו של כמ יהודים בגשר אזיב ושל קצין החבלה הבריק (המשך בעמוד הבא)

בגשר דמיה. בדו"ח אחר נאמר שחמישה גשרים נהרסו. יש להניח שכאשר שוקמו כמה גשרים ונפתחו לתנועה הם הוצאו מיד מרשימת הגשרים הפגועים.

יומן המבצעים של מפקדת הצבא הבריטי בארץ ישראל עומד היום לרשותם של הסקרנים. הבה נראה כיצד זרמו הידיעות בליל המבצע אל

המפקדה, בלילה של ה-16 וה-17 ביוני: בחלוף הלילה יצאו הבריטים לאמוד את הנזקים ואז גם גילו את המטענים בגשר דמיה ומן הסתם גם את החבלה בגשרון שממערב למטולה. שתי המטרות הללו כלל לא נזכרו ביומן המבצעים ושבתוך המהומה הכללית נרשמו בו פרטים רבים שגויים.

התגובה

למבצע הזה, כמו לפעולות אחרות, היה רושם מצטבר שהניע את הבריטים לפעול בכמה מישרים, אך די אם נזכור את התגובות הצבאיות, שניתן לכנותן תגובה טקטית ותגובה איסטרטגית. בתחום הטקטי ניסה הצבא לאתר את היחידות שלקחו חלק בפעולות ובתחום האיסטרטגי הוחלט להכות אנושות את הנהגת היישוב, ההגנה ואת ידה הלוחמת: הפלמ"ח.

בבוקר 17 ביוני החלו הבריטים להתחקות אחר משתתפי הפעולה במטרה ללכוד אותם. החשד נפל כמובן על היישובים היהודיים הסמוכים למקומות הארוע, לפעמים היה זה חשד ולפעמים נמצאו עקבותיהם של הנסוגים. כך היה בעקבות הפיצוץ של גשר איזיב, שממנו הוליכו העקבות למצובה ולחניתה. הבריטים פשטו על שני הקיבוצים ובמצובה נפל לידיהם אחד מפצועי הפעולה. אך בחניתה, שבה, בתוך מערה, מצאו כמה מהבחורים מיסתור, לא מצאו המחפשים אף אחד. בכפר-גלעדי הם חיפשו את הכוחות שחיבלו בגשרי מטולה ובתל-חי הם פתחו באש על אנשים לא מזוינים שחשו לעזרת כפר גלעדי, הרגו שלושה ופצעו ששה. בבית-הערבה חיפשו הבריטים את מבצעי הפיצוץ של גשר אלנבי, אך לא מצאו איש, ולאחר כמה ימים שבו לחפש ואז גילו מחבוא של נשק ותחמושת. הם חיפשו בבארות-יצחק את אלה שחיבלו בגשרי נחל עזה וחיפשו במושב כנרת. את מבצעי הפעולה באל-חאמה. תגובות האנגלים היו כמעט ספונטניות, לרבות ההתנהגות התקיפה והאלימה שגרמה לקורבנות. עתה ניתנה לבריטים ההזדמנות להפעיל תוכנית אחרת, מקפת ומוחצת יותר מכל מה שידע היישוב עד אז.

לממשלה ולצבא היה ברור שהכוח הדומיננטי המניע את "תנועת המר" היא ההגנה, בעזרת הורוע הלוחמת שלה: הפלמ"ח. הם זיהו ללא קושי את הקשר שבין הסוכנות היהודית לבין תנועת המרי ולכן הכינו מבעוד מועד תוכנית שנועדה להרוס את הנהגת היישוב, מוסדותיו ואת תשתית המגן שלו. לשם-כך הותקנו מקור מות מעצר בעתלית ובלטרון, ומחנות הסגר ברפיח, שאליהם היו אמורים להעביר עצורים יהודיים. עוד ב-15 ביוני פרסם "קול ישראל", תחנת השידור המחתרתית, את תוכניתה של הממשלה, כפי שנודעה לשרות הידיעות של ההגנה. התוכנית הזאת קיבלה את ברכתו של הפילדמרשאל מונטגומרי, גיבורה הבריטי של מלחמת העולם השנייה, שעמד באותה עת להתמנות לראש המטה הכללי הקיסרי. מונטגומרי די דחק בממשלה ובצבא לנקוט ביד קשה וללא היסוס לרמוס את היישוב במלחמה חזיתית, על-מנת לכונן מחדש את הסמכות הבריטית בארץ. באותו חודש יוני 1946 ביקר מונטגומרי פעמיים בארץ, בפעם השנייה היה זה אחרי ליל-הגשרים, הפשיטה של לח"י על מתקני הרכבת ואחרי חטיפת חמישה קצינים בריטיים על-ידי האצ"ל. חוסר האונים של הצבא והמשטר זה נוכח אובדן השליטה והסמכות, המשקל המצטבר של מבצעי החבלה ובמיוחד ממדיה של פעולת ליל הגשרים, הגיעו לבסוף את השלטונות לצאת לפעולת המחץ נגד היישוב, מבצע שניתן לו הכינוי "ברודסייד" וידוע לנו טוב יותר בשמו שלנו "השבת השחורה" (29.6.48), שבה נחסמה הארץ, יישובים רבים הוקפו והושמו במצור, נערכו חיפושים ומעצרים נרחבים, נחשפו מחנות הפלמ"ח ונפלו מחבואי נשק ותחמושת, כל זה נעשה באלימות שכמוה לא ידע היישוב עד אז. אלימות שכוננה במיוחד נגד המוסדות הלאומיים ובאופן אישי נגד המנהיגים, שלא הצליחו למצוא מיסתור ונפלו בידי הבריטים.

רשימת מקורות

ספר תולדות ההגנה
ספר הפלמ"ח

פרסומי הפלמ"ח (בדפוס)

אוריאל אופק, ליל הגשרים, סידרת לוחמים,

הקיבוץ המאוחד, תשמ"א עתונות

תעודות אישיות (ג.ד.)

תעודות מתוך הגנזך הציבורי הבריטי, לונדון

מס' רישום	שעה	נושא
2613	16 20.10	הבולשת ביפו מודיעה שהתקפה רחבת ממדים צפויה הלילה על מתקני צבא, משטרה וחיל-אוויר.
2615	16 23.30	גשר מסילת-הברזל על נחל נעמן פוצץ בשעה 23.00.
2616	16 23.58	המשטרה מדווחת על פיצוץ גשר אלנבי. יחידות משטרה הציבו מחסומים בכביש ירושלים-יריחו, במשטרת יריחו ובמשטרת הג'פתליק.
2617	17 00.15	פוצץ ויאדוקט על נחל עזה.
2618	17 00.20	גשר כביש במטולה* נפגע ולא עביר לרכב. פוצץ גשר מסילת-הברזל מעל לואדי בין נהריה לאכזיב**.
2619	17 00.40	נ.צ. 160272 (נ.צ. לא נכונה - ד.ג.). אש נורתה באיזור מטולה, אכזיב ונעמן, הוצבו מחסומים וסיוורים.
2620	17 00.15	א. למס' 2617, נראה שבהתקפה השתתפו 30 איש. ב. משטרת חאן יונס הותקפה. ג. נותקו קווי הטלפון בתחנת הרכבת ראשיד (מדרום לגשרי עזה - ד.ג.). א. הותקף ופוצץ גשר הכביש שיית, חוסיין. ב. יחידת חיל-הספר העבר ירדני הותקפה בצפת מכיוון צפון-מערב. התוקפים יורטו. ליחידה נפגע אחד.
2621	17 01.35	ג. בערך בשעה 23.59 הוזהרו תחנות המשטרה בצמח ובטבריה בטלפון להתפנות.
2622	17 01.40	הבולשת מודיעה שגשר הכביש 09480962 (נחל עזה) לא עביר. א. אושר שמחנה חיל הספר העבר ירדני נ.צ. 202254 הותקף ב-0030. חייל אחד נפצע (נ.צ. על-ידי טבחה - ד.ג.). ב. אישור למס' 2618, גשר 160272 (מדרום לאיזיב - ד.ג.) פוצץ ב-23.15. ג. פיצוצים ויריות דווחו באיזיב 160274 (1300 מ' מצפון לגשרים - ד.ג.); בשעה 2023 בצמח ובחפצי נ.צ. 190514 (במקור כתוב HEFTSI אין אנו יודעים למה הכוונה. נקודת ציון כזו אינה קיימת כלל בארץ).
2623	17 01.50	א. "הכלניות" מודיעים ששני הגשרים בנחל עזה פוצצו בערך ב-0030. יחידת הנדסה שיצאה לבדוק את השטח נורתה. ב. משטרת חאן יונס לא הותקפה.
2624	17 01.55	המפקד הכללי של הכוחות הבריטיים קיבל דיווח על כל הארועים.
2626	17 02.10	גשר אלנבי ניזוק קשה, נראה שהתוקפים באו מדרום ברגל והסתלקו באותו כיוון.
2627	17 02.40	"הכלניות" מדווחות על נחל עזה: א. כאשר הוכן גשר הרכבת לפיצוץ נפתחה אש על עמדות השמירה. ב. נמצאו מוקשי-דמי ושלטי אזהרה סמוך לגשר הכביש. ג. כמה מטענים בגשר הרכבת לא פעלו. הגשר נפגע ולא נהרס. ד. גשר הכביש עביר חד-סיטרי.
2628	17 03.00	הבולשת מודיעה שגשר בנותי-עקב פוצץ דקה אחר חצות. הגשר עביר ברגל. קווי הטלפון נותקו 4 ק"מ מדרום-מערב לגשר.
2629	17 03.45	ב-05.00 יצאו כוחות להמשיך בחיפוש אחר התוקפים באיזור יריחו. הכוונה לכסות את מפעל האשלג ובית הערבה. מבקשים סיוע אווירי באור ראשון.
2630	17 07.20	מפקדת חיל-האוויר מדווחת שנמצא יהודי מת וחלק של אחר מתחת לגשר איזיב. סיכום הלילה:
2631		א. התקפות נרחבות היו בין 2300 ל-0200 על כבישים ומסילות ברזל שמהם נפגעו או נהרסו שלושה גשרי רכבת וחמישה גשרי כבישים ראשיים. ב. בכל האירועים נורתה אש. ג. שלושת הנתיבים הראשיים העוברים על הירדן ומסילת הברזל נותקו בצפון ובדרום. ד. מחנה חיל-הספר בצפת הותקף באש וברימונים. ה. שני יהודים נמצאו מתים מתחת לגשר הרכבת באיזיב. לא היו אבדות אחרות. ו. בכל האיזורים הוצבו מחסומים וסיוורים. ז. בבוקר 17 ביוני פועלים סיורי אוויר בכל הגזרות.
263		המפקד דונח.

המסמך מתוך הגיון הציבורי הבריטי בלונדון.
- תיקי משרד המלחמה של מפקדת הכוחות הבריטיים בארץ.

הכוונה לגשר המזרחי; ** הגשר נמצא מצפון לאכזיב.
הערה: בכל מקום שבו כתוב "הכלניות", רשום ביומן: הדווייה המוטסת.

הגשר מעל נחל
עיון שבמטולה.
גשר מטולה
המערבי שפוצץ
ב"ליל הגשרים"
נמצא צפונית
יותר, בתחום
לבנון (למעלה).
מפל עיון -
המפל שמתחת
לגשר (למטה).

בעריכת: עירית זהרונ
עוזרת הפקה: אריאל

צילם: הרברט בישקו

מפל התנור בנחל עין

במחנה
צילם: הרברט בושקו

גשר אלנבי - בדרום בקעת הירדן, בתוך סבך צמחיית גאון הירדן. נקרא על-שם פלדמרשל אלנבי, שכבש את ארץ-ישראל (למעלה - צילם: אילן זהרונאי). גשר שיח' חוסיין, נ מקיבוץ מעוז-חיים. בתמונה "קיר היונים", השם העממי שניתן למתלולי גדות הירדן שליד הגשר (למטה משמאל - צילם: אמוץ טל).

גשר בנות יעקב הוא מקום החציה הנוח ביותר בכל בקע הירדן. לכן היה הגשר למעבר-הירדן החשוב ביותר מאז ימי קדם ועד ימינו (למטה, ולמעלה מימין).

פלמ"ח - הגדוד הראשון – גדוד "העמק" (חטיבת יפתח)

הגדוד התקיים כמסגרת מנהלתית מסוף 1944. בבסיס הגדוד היו שתי פלוגות פלמ"ח ותיקות א' ו-ו', אליהן הצטרפה בסוף 1945 פלוגה ד'. רוב אנשי הגדוד היו חברי הכשרות מגויסות, בהם בנות רבות אשר שימשו בתפקידים מגוונים כולל לוחמות. לקראת מלחמת העצמאות ובמהלכה נוספו לגדוד הכשרה מגויסת דתית, מגויסים עירוניים, תלמידי "כדורי", וכן אנשי גח"ל מן הגיוס הכללי. ערב מלחמת העצמאות חנה הגדוד בקיבוצים בעמק יזרעאל ובעמק זבולון. בינואר 1948 הוא תגבר את חנייתה ויחיעם. לגדוד לא היה קו הגנה קבוע ובאופי פעילותו היה נייד, מוכן להיחלץ לעזרה.

הגדוד פעל בפשיטות גמול ובסיוע לחטיבות החי"ש של ההגנה בצפון הארץ.

בגזרתה של חטיבת כרמלי הוא השתתף בפעולה בבלאד א-שיח' ליד חיפה (31.12.47 - 01.01.48) ופשט על שפרעם (שפא עמר 18.01.48) - פשיטה שנכשלה.

בליל ה- 16 בינואר 48 תקפה יחידה מהגדוד בית בשכונת תל-עמל בחיפה (חוואסה).

בגזרתה של חטיבת גולני עסק הגדוד בפעולות גמול בעמק בית שאן ופוצץ את גשר שיח' חוסיין (14.02.48 - 15.02.48).

פלוגה ד' סייעה לקיבוץ טירת צבי (16.02.48 - 17.02.48) להדוף את התקפת "צבא ההצלה".

ב- 10.03.48 - 11.03.48 ביצע הגדוד התקפה כושלת על כפר כנה ליד נצרת.

הגדוד השתתף בהגנת בית קשת (16.03.48, 06.05.48).

ב- 17.03.48 תקף הגדוד שיירת נשק ערבית ליד קריית מוצקין.

בקרבנות משמר העמק, שהתחוללו באפריל 1948 (04.04.48 - 14.04.48), פעל לראשונה כמסגרת גדודית טקטית וביצע את התקפות הנגד שהכריעו את המערכה.

ב- 19.04.48 השתתף הגדוד בהתקפה על זרעין שבגלבוע - הפעולה נכשלה והכוח התוקף נאלץ לסגת.

עם ההכנות למבצע "יפתח" בגליל העליון המזרחי, בשלהי אפריל 1948, הועבר הגדוד צפונה ולחם מאז במסגרת חטיבת יפתח, אשר הוקמה עם המבצע. (הגדוד הועבר רק בתחילת מאי 48).

הגדוד פעל לטיהור הדרך מראש פינה לטבריה (במסגרת מבצע מטאטא 4.05.48) וסייע לגדוד ה- 3 בפעולה לכיבוש צפת (11.05.48) - משימת הגדוד הייתה לחסום את הדרך לצפת מדרום דרך ואדי למון, כדי שלא יגיעו תגבורות סוריות משם. הכוח תפס עמדות על המצוק מעל כפר עכברה והטריד אותו כדי שלא יסייעו לערביי צפת.

פלמ"ח - הגדוד הראשון – גדוד "העמק" (חטיבת יפתח)

במסגרת מבצע "יפתח" (15.05.48) הגדוד השתתף בקרבות הבלימה נגד הצבא הלבנוני הפולש ובכיבוש רכס מלכיה בקרב מלכיה הראשון. (הגדוד נאלץ לסגת מהכפרים). הכפרים מלכיה וקדש נכבשו לבסוף ב- 28.05.48 - 29.05.48 במסגרת קרב מלכיה השני, ובמסגרת מבצע זה ביצע הגדוד פשיטה לעיטרון (29.05.48).

ערב ההפוגה הראשונה, בתחילת יוני 1948, בניסיון השלישי לכבוש את לטרון, השתתף הגדוד במבצע "יורם". בליל 05.06.48 - 06.06.48 כבש הגדוד את אל קובאב, ובליל 06.06.48 - 07.06.48 ביצע פשיטות על הכפרים עינבא, סלביט ובית נובה. ב- 10.06.48 כבש הגדוד מחדש את גזר ואל בריה. בקרבות עשרת הימים השתתף במבצע "דני" ובמסגרת זו כבש את עינבה (09.07.48 - 10.07.48), חדיתא (10.07.48, 12.07.48), ג'מזו (10.07.48), ברפיליה (15.07.48), ביר מאעין (16.07.48), שילתא וחר' כוריכר (18.07.48).

כמו כן ביצע הגדוד התקפה על משטרת לטרון (18.07.48). במבצע "גי"ס ו"השתתף הגדוד בהתקפה על פלוג'ה (28.07.48). ב- 1.09.48 קיבלה חטיבת יפתח אחריות על הפעילות הבטחונית במרכז הנגב. הגדוד נפרש במשמר הנגב, משטרת שובל ועימארה. הגדוד השתתף במערכה על התלים - קונייטרה, נג'ילה ומליחה (08.09.48 - 10.09.48).

ולקח חלק בקרבות ח'רבת מחאז (02.10.48 - 10.10.48). ב- 14.10.48 עבר הגדוד לואדי אל חסי, לקראת מבצע "יואב", ובו, בין היתר, התקיפו את משלטי חוליקאת (משלט 138) ב- 18.10.48. הגדוד השתתף בהתקפה על משלט סעד ב- 20.10.48 - התקפה שנכשלה. אנשי הגדוד קיבלו את משלטי "טריז" בית חנון מידי הגדוד ה-3 (21.10.48).

בתום הקרבות בנגב, עלה הגדוד למחנה מנסורה. הגדוד נמצא בהתארגנות - חידוש הגייסות והעלאת המורל בקרב האנשים. הגדוד שינה את צביונו. החלו לתכנן מבצע צבאי ("שן תחת שן") להרחבת גבולה המזרחי של המדינה, באזורי "המשולש" וואדי ערה, הגובלים עם ירדן. בסופו של דבר המבצע לא בוצע, בשל הסכם מדיני נוסף, שהושג בין ישראל לירדן. מפקדי הגדוד: נחום שריג, אורי יפה, דן לנר, איתיאל עמיחי, אסף שמחוני.

פלמ"ח - הגדוד הראשון – גדוד "העמק" (חטיבת יפתח)

במסגרת מבצע "יפתח" (15.05.48) הגדוד השתתף בקרבות הבלימה נגד הצבא הלבנוני הפולש ובכיבוש רכס מלכיה בקרב מלכיה הראשון. (הגדוד נאלץ לסגת מהכפרים). הכפרים מלכיה וקדש נכבשו לבסוף ב- 28.05.48 - 29.05.48 במסגרת קרב מלכיה השני, ובמסגרת מבצע זה ביצע הגדוד פשיטה לעיטרון (29.05.48).

ערב ההפוגה הראשונה, בתחילת יוני 1948, בניסיון השלישי לכבוש את לטרון, השתתף הגדוד במבצע "יורם". בליל 05.06.48 - 06.06.48 כבש הגדוד את אל קובאב, ובליל 06.06.48 - 07.06.48 ביצע פשיטות על הכפרים עינבא, סלביט ובית נובה. ב- 10.06.48 כבש הגדוד מחדש את גזר ואל בריה. בקרבות עשרת הימים השתתף במבצע "דני" ובמסגרת זו כבש את עינבה (09.07.48 - 10.07.48), חדיתא (10.07.48, 12.07.48), ג'ימזו (10.07.48), ברפיליה (15.07.48), ביר מאעין (16.07.48), שילתא וחר' כוריכר (18.07.48).

כמו כן ביצע הגדוד התקפה על משטרת לטרון (18.07.48). במבצע "גי"ס ו"השתתף הגדוד בהתקפה על פלוג'ה (28.07.48). ב- 1.09.48 קיבלה חטיבת יפתח אחריות על הפעילות הבטחונית במרכז הנגב. הגדוד נפרש במשמר הנגב, משטרת שובל ועימארה. הגדוד השתתף במערכה על התלים - קונייטרה, נג'ילה ומליחה (08.09.48 - 10.09.48).

ולקח חלק בקרבות ח'רבת מחאז (02.10.48 - 10.10.48). ב- 14.10.48 עבר הגדוד לואדי אל חסי, לקראת מבצע "יואב", ובו, בין היתר, התקיפו את משלטי חוליקאת (משלט 138) ב- 18.10.48. הגדוד השתתף בהתקפה על משלט סעד ב- 20.10.48 - התקפה שנכשלה. אנשי הגדוד קיבלו את משלטי "טריז" בית חנון מידי הגדוד ה-3 (21.10.48).

בתום הקרבות בנגב, עלה הגדוד למחנה מנסורה. הגדוד נמצא בהתארגנות - חידוש הגייסות והעלאת המורל בקרב האנשים. הגדוד שינה את צביונו. החלו לתכנן מבצע צבאי ("שן תחת שן") להרחבת גבולה המזרחי של המדינה, באזורי "המשולש" וואדי ערה, הגובלים עם ירדן. בסופו של דבר המבצע לא בוצע, בשל הסכם מדיני נוסף, שהושג בין ישראל לירדן. מפקדי הגדוד: נחום שריג, אורי יפה, דן לנר, איתיאל עמיחי, אסף שמחוני.

ע"ד

פלמ"ח - חטיבת יפתח (חטיבה 11)

חטיבת פלמ"ח שהוקמה בגליל בסוף אפריל 1948. תחילה הייתה כוח משימה, בפיקודו של מפקד הפלמ"ח יגאל אלון, מאוחר יותר גובש הכוח לחטיבה. גדודי יפתח מראשיתם ועד לימים האחרונים של מלחמת העצמאות נתלכדו בעיקר מאנשי משקים, קבוצות הכשרה, מגויסים בודדים ואנשי גח"ל. בפרוץ המלחמה היו הפלמ"חאים פזורים במחנותיהם במשקי העמקים והגליל. הם נשלחו למשימות בנקודות תורפה של האזורים בהם שכנו: אבטחת דרכים והקשר הרצוף בין הגליל, העמקים ומרכז הארץ, אבטחת יישובי הספר ושמירה על הגבולות הצפוניים ומעברות הירדן. החטיבה כללה בראשיתה שני גדודים: הגדוד הראשון שחנה במשקי העמק, פעל בעמק בית שאן, בגלבוע, באזור חיפה ובגליל המערבי. והגדוד השלישי שפעל בגליל המזרחי ובגבולותיו. הגדוד השני, שחנה בנגב בראשית, המלחמה, השתייך לחטיבת הנגב והצטרף ליפתח רק בשלהי 1948. כבר בשלבים הראשונים של המלחמה ביצעו הגדודים פעולות התקפיות. ב-15.2.1948 ביצעה יחידה מהגדוד השלישי פשיטה ארוכת טווח על הכפר הערבי סעסע והטילה מבוכה במחנה הערבי. יחידות מהגדוד התצטרפו לקרבות בהתקפה על טירת צבי, תקפו מהאגף את צבא ההצלה וגרמו לו אבדות קשות. בשבוע הראשון של אפריל 1948 פעל הגדוד הראשון לראשונה בהיקף גדודי, והנחיל מפלה לצבא ההצלה שתקף את משמר העמק. פעולותיה העיקריות של החטיבה בגליל המזרחי היו בכיבוש טבריה וצפת, במבצעי יפתח ומטאטא, בהתקפות על משטרת נבי יושע, בקרבות מלכיה, ובהדיפת הסורים מעמק הירדן. ביוני 1948 הועברה החטיבה למרכז הארץ, השתתפה במבצע יורם, בניסיון לכבוש את לטרון ומאוחר יותר במבצעי דני, גי"ס ויואב. מפקד החטיבה: שמואל (מולה) כהן.

פלמ"ח - פלוגה א'

אנשיה גוייסו במאי 1941 מקיבוצים ומושבות בגליל המזרחי והעמקים. משימתה הראשונה הייתה בפלישה הבריטית לסוריה ולבנון ביוני 1941. אנשי הפלוגה עשו את שנת השירות הראשונה – בתום ההתכנסות בחורשת גינוסר (קיץ 1941) – כשהם גרים בבתיהם, מקיימים אימון תקופתי במסגרת "ביתית", ונמצאים בכוננות מתמדת לגיוס תוך 24 שעות.

הפלוגה גויסה מחדש באביב 1942 והוצבה בגליל העליון המזרחי, אולם נוכח סכנת הפלישה הגרמנית הצפויה, הועברה ביולי 1942 לדרום הארץ, ובסיסה היו הקיבוצים נגבה, כפר מנחם ודורות. בשלהי קיץ 1942, משחלפה סכנת הפלישה הגרמנית, הועברה הפלוגה למשטר עבודה ואימונים במחנות בקיבוצי עמק הירדן (כנרת, אפיקים, אשדות יעקב). מסוף 1943 צורפו לפלוגה הכשרות מגויסות וצנחנים (בודדים). במהלך התגבשותה גברה על המשברים שפקדוה בראשית הדרך והיא התגבשה כפלוגה בעלת גאוות ראשונות, אשר המשיכה לדבוק בה גם לאחר שחרור ותיקה (1944).

פלמ"ח - הגדוד הראשון – גדוד "העמק" (חטיבת יפתח)

הגדוד התקיים כמסגרת מנהלתית מסוף 1944. בבסיס הגדוד היו שתי פלוגות פלמ"ח ותיקות א' ו-ו', אליהן הצטרפה בסוף 1945 פלוגה ד'. רוב אנשי הגדוד היו חברי הכשרות מגויסות, בהם בנות רבות אשר שימשו בתפקידים מגוונים כולל לוחמות. לקראת מלחמת העצמאות ובמהלכה נוספו לגדוד הכשרה מגויסת דתית, מגויסים עירוניים, תלמידי "כדורי", וכן אנשי גח"ל מן הגיוס הכללי. ערב מלחמת העצמאות חנה הגדוד בקיבוצים בעמק יזרעאל ובעמק זבולון. בינואר 1948 הוא תגבר את חנייתה ויחיעם. לגדוד לא היה קו הגנה קבוע ובאופי פעילותו היה נייד, מוכן להיחלץ לעזרה.

הגדוד פעל בפשיטות גמול ובסיוע לחטיבות החי"ש של ההגנה בצפון הארץ.

בגזרתה של חטיבת כרמלי הוא השתתף בפעולה בבלאד א-שיח' ליד חיפה (31.12.47 - 01.01.48) ופשט על שפרעם (שפא עמר 18.01.48) - פשיטה שנכשלה.

בליל ה- 16 בינואר 48 תקפה יחידה מהגדוד בית בשכונת תל-עמל בחיפה (חוואסה).

בגזרתה של חטיבת גולני עסק הגדוד בפעולות גמול בעמק בית שאן ופוצץ את גשר שיח' חוסיין (14.02.48 - 15.02.48).

פלוגה ד' סייעה לקיבוץ טירת צבי (16.02.48 - 17.02.48) להדוף את התקפת "צבא ההצלה".

ב- 10.03.48 - 11.03.48 ביצע הגדוד התקפה כושלת על כפר כנה ליד נצרת.

הגדוד השתתף בהגנת בית קשת (16.03.48, 06.05.48).

ב- 17.03.48 תקף הגדוד שיירת נשק ערבית ליד קריית מוצקין. בקרבות משמר העמק, שהתחוללו באפריל 1948 (04.04.48 - 14.04.48), פעל לראשונה כמסגרת גדודית טקטית וביצע את התקפות הנגד שהכריעו את המערכה.

ב- 19.04.48 השתתף הגדוד בהתקפה על זרעין שבגלבע - הפעולה נכשלה והכוח התוקף נאלץ לסגת.

עם ההכנות למבצע "יפתח" בגליל העליון המזרחי, בשלהי אפריל 1948, הועבר הגדוד צפונה ולחם מאז במסגרת חטיבת יפתח, אשר הוקמה עם המבצע. (הגדוד הועבר רק בתחילת מאי 48).

הגדוד פעל לטיהור הדרך מראש פינה לטבריה (במסגרת מבצע מטאטא 4.05.48) וסייע לגדוד ה- 3 בפעולה לכיבוש צפת (11.05.48) - משימת הגדוד הייתה לחסום את הדרך לצפת מדרום דרך ואדי למון, כדי שלא יגיעו תגבורות סוריות משם. הכוח תפס עמדות על המצוק מעל כפר עכברה והטריד אותו כדי שלא יסייעו לערביי צפת.

יום הזיכרון לחללי צה"ל

גביש יהודה ז"ל
בן 19 שנפל

סיפורם של 3 בני חדרה, חללי צה"ל.

ביום הזיכרון, כשנתייחד עם חללי מערכות ישראל, נקדיש שיעור שלם לשלושה מבני חדרה שנפלו בקרבות שונים, נספר את סיפורים האישי ואת סיפור הקרב בו נפלו.

יהודה גביש (ליל הגשרים)

נולד בחדרה ב- 17.7.1927, להוריו יונה ויעקב.
הוא למד בבית ספר חינוך - כיום ביה"ס ארלוזורוב, והיה חבר בתנועת הנוער העובד.
היה בעל מודעות גבוהה לנושאים לאומיים וחברתיים.
עם סיום לימודיו בבית חינוך המשיך את לימודיו בבית הספר המקצועי "מקס פיין" בתל אביב במגמת החשמל (בחדרה לא היו בתי ספר שאפשרו רכישת מקצוע).
כעבור שנה נאלץ להפסיק את לימודיו מסיבות כלכליות. הוא התחיל לעבוד בבית מלאכה לתיקוני רדיו.
המשיך לפעול בתנועת ה"נוער העובד" ולאחר שעבר קורס מדריכים נשלח להדריך בסניף של התנועה ברמת גן.
הוא הצטרף לגרעין הכשרה בקיבוץ גינוסר (קבוצת בני נוער שיצאו להיות ולעבוד בקיבוצים, במטרה להצטרף לקיבוץ קיים או להקים קיבוץ חדש).
בגינוסר התגייס יחד עם חבריו לפלמ"ח.
קליטתו בקיבוץ לא היתה קלה אבל הוא לא נשבר.
מגינוסר עברו חברי ההכשרה ליגור. יהודה כבר היה רגיל לחיי הקיבוץ והפך לפעיל בוועדת שונות ובהקמת גרעין הכשרה צעיר יותר שנועד לעלות לקיבוץ רביבים. כאשר הגרעין החדש עלה לקיבוץ רביבים הוחלט שיהודה ישאר בפלמ"ח (כל גרעין היה צריך להקצות מספר אנשים לפעולות הדרכה ולשרות בפלמ"ח). ביגור סיים קורס מפקדי כיתות והפך למדריך של מתגייסים חדשים.

בלילה שבין ה- 16-17/6/1946 יצא עם חבריו לפוצץ שני גשרים מעל נחל
אכזיב, בפעולה זו נהרגו כל אנשי היחידה וביניהם יהודה גביש. בן 19 היה
בנופלו. חבריו זוכרים אותו כבחור גבוה, בחור יפה שבת צחוק נעימה על
שפתיו.

ליל הגשרים

כדי להבין את "ליל הגשרים" צריך לחזור אל התקופה של סוף מלחמת העולם
השנייה. בבחירות שהתקיימו באנגליה זמן קצר לאחר תום המלחמה ביולי
1945, עלתה ממשלת הלייבור (מפלגת העבודה הבריטית) לשלטון. לראש
הממשלה נבחר אטלי וכשר החוץ התמנה ארנסט בוויין.
בקרב הישוב היהודי בארץ והתנועה הציונית התעוררו תקוות גדולות. מפלגת
הלייבור הביעה בעבר עמדה נגד מדיניות הספר הלבן לכן קיוו שעתה יבוא
שינוי במדיניות הבריטית.

תוך זמן קצר התברר שממשלת הלייבור איננה מתכוונת לשנות את המדיניות
שהיתה נהוגה עד כה. בעקבות לחץ אמריקאי לפתור את בעיית הפליטים
היהודים ניצולי השואה, החליטה הממשלה על הקמת ועדת חקירה
אנגלית-אמריקאית, שתחקור את בעיית ניצולי השואה באירופה ותציע דרכים
לפתור את הבעיה.
בינתיים תינתן אפשרות עליה לארץ רק ל- 1500 איש בחודש.

האכזבה שמדיניות הממשלה הבריטית גרמה ליהודים, הביאה להחלטה של
הנהגת הישוב להתחיל במאבק צבאי נגד הבריטים. לראשונה, חברה ההגנה
לארגוני המחתרת האצ"ל והלח"י (שמלחמתם הבריטים כבר היתה בעיצומה)
יוחד הקימו את "תנועת המרי העברי" בסתיו 1945.

הפעולה שנחשבת לפעולה הראשונה של תנועת המרי היתה הפריצה לכלא
עתלית ושחרור המעפילים העצורים בו, בסוף אוקטובר 1945.
במהלך החדשים הבאים בוצעו פעולות רבות על ידי תנועת המרי. ההחלטה על
היעדים היתה משותפת, הביצוע היה על ידי תנועות המחתרת השונות. היעדים
- מסילות ברזל, תחנות רכבת, תחנות משטרה ועוד.
במקביל נמשכו העליה הבלתי לגאלית וההתיישבות באזורים בעלי חשיבות
אסטרטגית ופוליטית. באביב 1946 פרסמה הועדה האנגלו אמריקאית את
מסקנותיה. היא המליצה על קליטת מאה אלף יהודים, פליטי שואה, בארץ.
בתקופה זו הפסיקה ההגנה את פעילותה במסגרת תנועת המרי, כי היא רצתה
לתת הזדמנות למהלכים המדיניים, אבל כאשר התברר שלמרות
התחייבויותיהם, הבריטים אינם מתכוונים לאמץ את מסקנות ועדת החקירה,
החליטה ההגנה לחדש את המאבק הצבאי.
תוכנונה פעולה בעלת הקף נרחב. הוחלט על פיצוץ הגשרים שמחברים את ארץ
ישראל עם המדינות השכנות. גם מסילות ברזל היו בין היעדים.

בלילה בין ה-16 ל-17 ביוני 1946 פשטו יחידות הפלמ"ח (פלוגות המוחץ של ההגנה) על היעדים שנקבעו להן. 11 גשרים הותקפו בלילה אחד. פעולה שדרשה תכנון מדוקדק.

היה זה ליל ירח בהיר, דבר שחייב זהירות יתר. היה צריך להיזהר מכוחות הצבא הבריטי וגם משומרים ערבים ומהאוכלוסייה הערבית בכלל. כל הפעולות הסתיימו בהצלחה, פרט לניסיון לפוצץ שני גשרים שעברו בכפר הערבי א-זיב (כיום אכזיב, דרומית לראש הנקרה). הגשרים נמצאו בקרבת מחנות צבא בריטיים ונשמרו על ידי מוסרים ערבים. יחידת הפלמ"ח הצליחה להגיע עד לגשר מסילת הברזל אבל במרחק כמה עשרות מטרים מן הגשר הבחינו בה השומרים הערבים ופתחו באש. נחמיה שיין, מפקד המבצע, נתן הוראה להסתער. בהסתערות נפגעו יחיעם וייץ (שהיה עד מטעם ההגנה בפעולה זו). הדברים האחרונים שאמר יחיעם: "המשיכו, בי לא כדאי לטפל יותר. מסרו שלום למשפחתי ולחברים" (אשתו היתה רמה סמסונוב בת למשפחה שמראשוני חדרה).

חוליית החבלנים של הכוח הצליחה להגיע אל מתחת לגשר. כדור זוהר שירו הערבים פגע במטען חומרי הנפץ. המטען התפוצץ. הגשר נהרס כולו אבל 13 הלוחמים שנמצאו ליד המטען נהרגו במקום. הגשר השני לא הותקף והוא היה הגשר היחיד שנשאר שלם בין כל הגשרים שהיו יעד להתקפה. יחיעם וייץ נקבר בהר הזיתים בירושלים.

גופות שאר הנפלים נפגעו קשה בהתפוצצות ולא יכלו לזהות את הלוחמים. השרידים שנאספו הובאו לקבורה בלוויה משותפת עם 11 אנשי לח"י שנפלו יום לאחר מכן, בהתקפה על בתי המלאכה של הרכבת במפרץ חיפה. גם פעולה זו היתה חלק מהתוכנית של תנועת המרי.

למורים

ליל הגשרים הוא מושג בעל חשיבות במאבק של העם היהודי למדינה עברית. כוונת מפקדי תנועת המרי, היתה להוכיח לבריטים שהישוב היהודי לא ישב בשקט ויקבל את המשך התנגדות הבריטים לעליית יהודי אירופה, ביצולי השואה.

אחד הטיעונים של שר החוץ, ארנסט בוויין, נגד מסקנות ועדת החקירה, היה שכדי לאפשר עליית מאה אלף יהודים, יאלצו הבריטים לשלוח כוחות צבא רבים לארץ ישראל.

לכן בא ליל הגשרים והוכיח להם שהתנגדות לעליית מאה האלף, תגרום לבעיות ביטחוניות קשות ביותר, שיצריכו הבאת תגבורת צבאית רצינית. שבועיים לאחר "ליל הגשרים" באה התגובה הבריטית. ב-29.6.1946, ליל שבת, החל מבצע "ברודסייד", הידוע בכינויו בשם "השבת השחורה". כ-17 אלף חיילים בריטים מלווים בטנקים משוריינים ונשק כבד, הטילו עוצר ברחבי הארץ. הישובים העבריים הוקפו, נערכו מעצרים של מנהיגי הישוב ושל חברי המחתרות. חיפושי נשק התקיימו בכל רחבי הארץ.

הרב פישמן, חבר הנהלת הסוכנות, שסירב לעלות על רכב בשבת, נלקח בכוח והוכה בידי החיילים הבריטים. קרוב ל-3000 איש נעצרו באותו יום, בקיבוץ יגור הצליחו הבריטים לגלות את אחד ממחסני הנשק הראשיים של ההגנה. העצורים הובאו למחנות מעצר ושהו שם חדשים רבים.

בעקבות אירוע זה הבינו מנהיגי הישוב שיש לבחור באופציה המדינית. להמשיך להיאבק למען עליה והתיישבות ולצבור על ידי כך אהדה בינלאומית, ולוותר על המאבק הישיר בבריטים. תנועת המרי העברית התפרקה.

לסיים - סיפורם של חללי א-זיב (אכזיב), לא הסתיים בשלב זה. כיוון שהגופות לא זוהו בוודאות, לא יכלו להודיע חד משמעית שכל האנשים נהרגו. בישוב היהודי רווחו שמועות שונות. היו כאלה שהאמינו שלא כל הנעדרים נהרגו. סברו שחלק הצליחו לברוח וחיכו שהם יחזרו. אחר כך החלו שמועות שחלק מהלוחמים נפלו בשבי הבריטים, אבל גם שמועות אלו לא הוכחו. יהודה גביש - בן חדרה- היה שכן של משפחת ~~אני~~ זוכרת ששנים רבות לאחר 1946 לא ידעו בני המשפחה בודאות מה עלה בגורלו. רק אחרי מלחמת ששת הימים, בשנת 1968, נבדקו השרידים שנמצאו בקבר בחיפה וזוהו חללי גשר א-זיב. זמן מה לאחר מכן הועברו השרידים לקבר ליד קיבוץ גשר הזיו. על שמם של חללי גשר הזיו נקראה אחת מאוניות המעפילים. גם קיבוץ גשר הזיו משמר את זכרם.

גל (ה) שיון

סגנה גלית תולן
חברה

מקורות:

גביש יהודה, חוברת אישית, יד לבנים, חדרה.

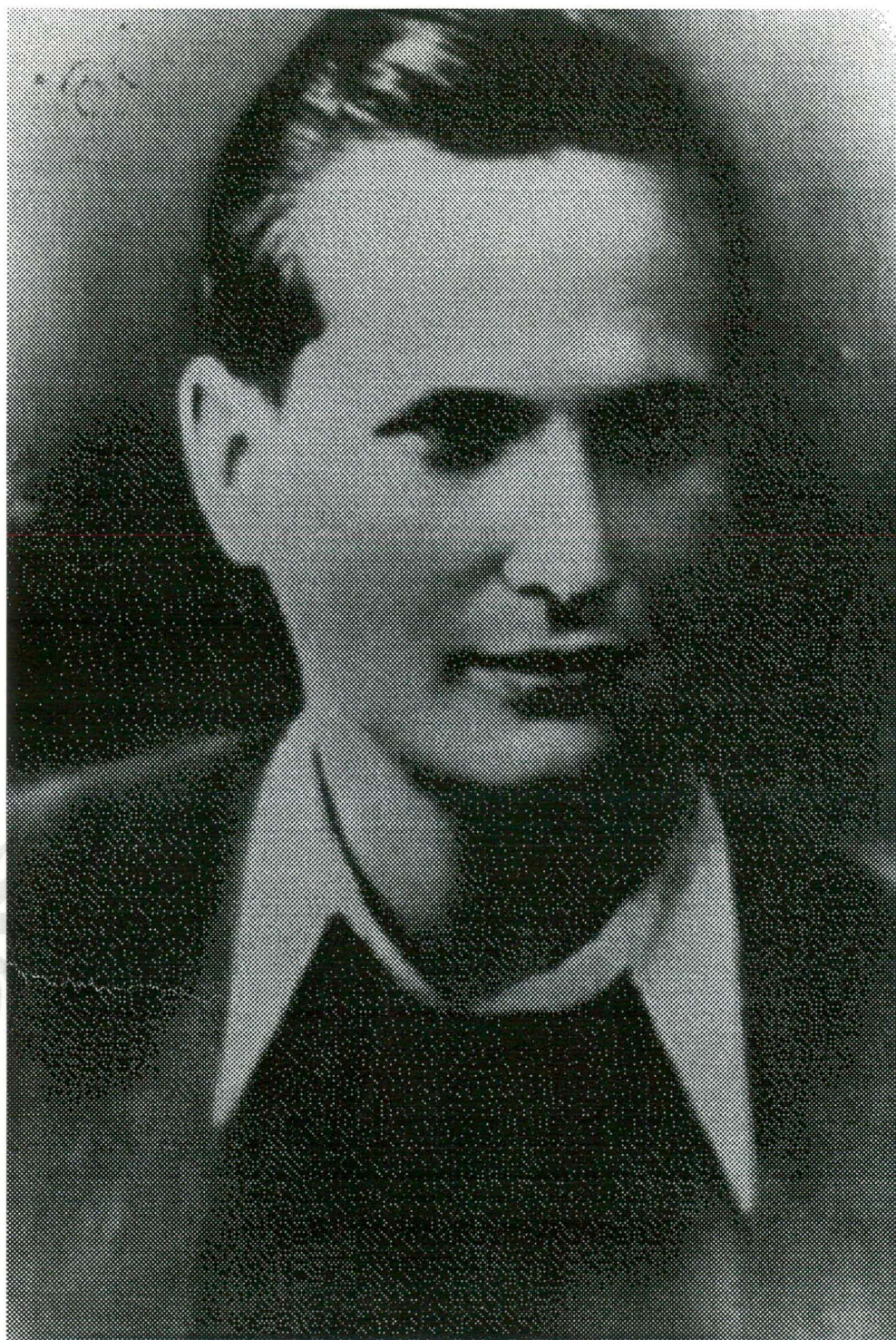
סלוצקי יהודה, ספר ההגנה, עם עובד, 1976.

יד לבנים - חדרה

יהודה גביש

בן יונה ויעקב גביש

שולח

17/07/27
16/07/46

י"ז בתמוז תרפ"ז
י"ח בתמוז תש"ו

נולד ביום
נפל ביום